

Prekenverkstedet

Den Norske Israelsmisjon

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

11. søndag i treenighetstiden – 5. august 2018

Prekentekest: Mark 2, 23-28

Lesetekst I: 2. Mos 20, 1-17

Lesetekst II: Gal 5, 1-6

BUD TIL FRIHET OG GLEDE

HVILEDAGEN – intensjonen og praksisen

Fariseerne i dagens tekst leter etter noe å ta Jesus for. Endelig har de funnet noe: de lager en felle for ham som de håper skal degradere ham i andre menneskers øyne og «sette ham på plass». For å forstå bedre hva saken dreier seg om, vil jeg først si noe om hvilken betydning sabbaten har for jødene – og hadde også på Jesu tid.

En søndag og en sabbat – ikke helt det samme

I jødedommen er sabbaten det viktigste man overholder. Det er det eneste ritualet som er nevnt i De ti bud – dessuten kom det allerede før budene ble gitt: helt fra skapelsen av.

I jødisk litteratur og sang blir sabbaten betegnet som en brud eller dronning. For eksempel når sabbaten innledes, synger man sangen «Lecha Dodi Likrat Kalah..» - Kom, min kjære, for å møte bruden (sabbaten). Sabbaten blir altså tatt imot som en kjær gjest – de pynter bordene, lager festmat og setter på seg fine klær. Det er en viktig del av livsrytmen.

Sabbaten har to viktige perspektiver: å minnes/huske (zachor) og å overholde (shamor).

Å huske – betyr mer enn ikke å glemme, det betyr å minnes både skapelsen og frigjøringen fra slaveriet i Egypt. Jfr 2 Mos 20,11. Ved å hvile på den sjuende dagen og holde den hellig, husker og anerkjenner man at Gud er skaperen av jorda og himmelen og alt levende – og dersom Gud kunne ta hviledag fra arbeidet sitt, hvordan kan da vårt eget arbeid være for viktig til å settes til side for en kort stund?

I 5 Mosb 5,15 står det konkret at dagen også skal minne om utvandringen fra slaveriet i Egypt. Hva er sammenhengen mellom utvandringen og å hvile på sabbaten? Det handler om frihet. Slaver fikk aldri fri fra arbeidet – det var et gode som bare visse klasser i samfunnet opplevde. Ved å hvile på sabbaten minner vi oss selv på at vi er fri – frigjorte. Hviledagen befri oss fra våre hverdagslige gjøremål, våre tidsfrister, møter og forpliktelser. Hvilen skal også gi en forsmak på gleden og friheten i livet etter døden.

Så har jødiske rabbinere laget en lang liste over hva som er forbudt på sabbaten – og den vil overraske mange ikkejøder. 39 hovedkategorier med mange underkategorier, alt etter hvilken jødisk gruppering man tilhører. Blant annet er det ikke lov å trykke på heisknappen, bruke fotoapparat, kjøre bil (barna leker i gatene på sabbaten i mange jødiske nabolag!), tilberede mat (den skal være ferdig forberedt, slik at den er klar til servering), snekring, all slags fysisk arbeid med unntak av det som går på liv og helse (bonden må gi dyrene mat, akutt syke må få hjelp..). Man skal ikke snakke om penger, business eller noe som er ubehagelig på sabbaten.

Det tennes to lys ved innledningen til sabbaten, disse representerer de to budene om å minnes og å overholde. Så følger måltidet med bønn, velsignelser, prat og latter. Det er familiefest – gjerne med ekstra gjester.

Sabbaten begynner når sola går ned på fredagen og varer til tre stjerner viser seg på himmelen på lørdag kveld – for Gud er raus, heter det, sabbaten varer i 25 timer.

Da går gjerne barna ut og ser etter de tre første stjernene. Så samles hele familien til en liten seremoni hvor man tenner et lys med to veker som er flettet sammen. De setter fram noe krydder som skal «friske opp sjelen» og dessuten tar de en smak av vinen – dette skal gi en ettersmak av sabbaten og gi styrke inn mot ei ny uke. Lyset minner også om at Gud sa: «Det bli lys!» - og det ble lys som skinner alle slags dager, ikke bare festdagene.

Vår egen feiring av søndagen er lite preget av ritualer i hjemmet, men de fleste kristne menigheter har gudstjenestefellesskap på søndagene, kirkekaffe følger ofte med – og for mange er det en dag for rekreasjon og familietid. Alt dette er positive elementer. Uten å gjøre det lovisk på noen måte, kan vi ha glede og nytte av å reflektere over hvordan vi kan få enda mer ut av hviledagen både i forhold til Gud, fellesskapet og rekreasjon for kropp og sjel. Tenk at denne dagen er en gave fra Gud - fordi han kjenner oss mennesker og vet hva vi trenger.

Bryter Jesu disipler sabbatsbudet – eller er det noe vi har misforstått?

Jesus og disiplene var selv jøder og kjente godt til forskriftene for sabbaten. Fariseerne hadde rett i at det de gjorde, var brudd på datidens regler som gjaldt for sabbaten. Men så setter Jesus kritikerne på plass. I parentes vil jeg bare bemerke at noen tror disiplene begikk tyveri når de plukket aks fra åkeren, men det er ikke tilfelle. Dette var en anerkjent rett på denne tiden; bøndene var pålagt å sette igjen noe av grøden som trengende kunne forsyne seg av. Anklagen går altså ikke på at de forsynte seg som sådan, men at det skjedde på sabbaten.

Jesus anklager fariseerne for å ha satt hele saken på hodet. Sabbaten skal være til glede og hjelp for menneskene, men de har laget seg så mange detaljerte regler at man får inntrykk av at mennesket er skapt for sabbaten og ikke sabbaten for menneskene. Dette ordspillet fikk trolig tilhørerne til å smile. Det som var ment for å gi frihet og hvile, hadde blitt omgjort til en tvangstrøye. Jesus setter det hele på plass igjen: Gud hadde innsatt sabbaten for menneskenes skyld - til frihet og glede. Jesus blir også «tatt på fersken» i å helbrede på sabbaten, men han gjør det klart at å gjøre noe som ærer Gud er helt «innenfor» det Gud hadde ment sabbaten å være til.

Budene til glede for oss selv og andre

Vi har lett for å snu på det gode Gud gir oss – det er som om det passer for oss mennesker å ha en Gud som er mer opptatt av å bruke den dømmende pekefingeren enn å ta inn over oss at han faktisk skapte oss til kjærlighet og fellesskap med seg.

Budene han ga oss burde feires, de gir hjelp til å leve det gode liv – likevel blir budene ofte omtalt som om de er til for å vise oss pekefingeren og noe som «vingeklipper en fugl». Jødene har en egen høytid hvor de feirer Loven og budene og danser i gatene – tenk om vi kunne gjøre det samme!

En misforstått frihet: Løsrivelse fra Gud

Noen snakker om løsrivelse fra Gud og fra troen som en frihet. Noe av det handler nok om at alle de detaljerte menneskebudene, som vi har lagt til, står i veien for å se hvem Gud virkelig er. Hvis Gud faktisk er Skaperen og Frelseren, da er det å vende ham ryggen det samme som å miste tilhørigheten til Den Gode, og gå glipp av det Gud ville gi.

Det gjelder også helligdagen. Man kan gjerne kalle det en frihet til å la være å holde hviledagen både som hviledag og som hellig – men det er en misforstått frihet, for det innebærer et tap av et gode.

En ultraortodoks jøde kunne nesten ikke tro hva han leste

Joel Ben David var en ung ultraortodoks mann som bodde utenfor Tel Aviv. Han var nygift og de var begge opptatt av å følge alle forskriftene. De fikk en nabo som utfordret dem på å lese Tanakh (det gamle testamentet – jødernes hellige bok) direkte, og ikke bare lese rabbiniske tolkninger.

Joel tok utfordringen og ble veldig overrasket da han leste Loven som Moses fikk på Sinaifjellet. Dette var jo enkle forskrifter å forholde seg til; så mye hadde blitt vanskeliggjort av rabbinere underveis. I Mosebøkene stod det at en geitekilling ikke skulle kokes i melka fra mora – men dette er blitt tolket videre av rabbinere til at man aldri kan kombinere kjøtt og melk, aldri spise pizza med ost og kjøttdeig sammen, ja, faktisk kan man ikke ha melkeprodukter og kjøtt i samme kjøleskap eller fryser; og man må bruke forskjellig bestikk og servise. Joel leste

videre med stor interesse. Joel hadde søkt Gud og forsøkt å følge alle forskriftene, og likevel følte Gud fjern. Da han kom til Jesaja 53, forstod han ingenting. Denne teksten hadde han aldri lest (leses aldri i synagogene) eller hørt før. Han gikk til naboen og spurte hva som var meningen. Hun leste for ham tekstene fra Jesaja 53 og jevnførte dem med tekstene om Jesus – og han ble slått av likheten. Han begynte å tro at Jesus faktisk var Messias – og kom hjem til sin ultraortodokse kone og fortalte at han hadde en sjokkerende nyhet: Det er faktisk Jesjua (Jesus på hebraisk) som er Messias! Hun var vantro og sjokkert, og tenkte at han kommer vel til sans og samling igjen.

Hva gjorde Joel da? Jo, han gikk på biblioteket i det israelske militæret og stjal med seg to engelske nytestamenter: et til kona og et til seg selv. To uker etterpå fant han kona i sofaen med øynene fulle av tårer: Nå hadde hun lest den første boka i NT – Matteusevangeliet – denne boka var jo jødisk! Jesus var jo helt fantastisk! Hvorfor har ingen fortalt oss om dette før??

I dag er disse to og deres barn glade vitner i Tel Aviv-området om at vi er kalt til frihet, vi er frigjorte, og elsket av Gud.

Vår egen hviledag – skal også holdes hellig

Hviledagen er en gave til oss. Søndagen skal være en dag for hvile, for refleksjon, for rekreasjon, for inspirasjon, for latter og glede, for å søke det hellige; å gi ekstra rom for Gud, vår skaper og frelser. Det gir nye perspektiver, eller bekrefter viktige perspektiver som vi trenger å ha med oss inn i ei ny uke.

Kilde: Websiden til Det mosaiske trossamfunn

Jorunn Andestad Langmoen

Lærer – tidligere assisterende generalsekretær i Den Norske Israelmisjon

jorunnandlang@gmail.com